

Urša Šebenik*

Ekovrt v vsak vrtec in šolo?

Da, s programom Šolski ekovrtovi!

An eco garden in every kindergarten and school?

Yes – with the School Eco Gardens programme

Izvleček

V članku je predstavljen program Šolski ekovrtovi (ŠEV), ki nudi strokovno in informacijsko podporo vsem šolam, vrtcem, dijaškim domovom ipd. v Sloveniji, ki vzpostavljajo ali negujejo svoj šolski ekovrt(iček). Inštitut za trajnostni razvoj (ITR), ki program koordinira, članom nudi celovito strokovno podporo pri: zasnovi in izvedbi šolskega ekovrta ter samem ekološkem vrtnarjenju, učni rabi šolskega ekovrta, izobraževanju mentoric/mentorjev šolskih ekovrtov. Vse ustanove, vključene v "Mrežo šolskih ekovrtov" lahko: sodelujejo na izobraževanjih, delavnicah in prireditvah projekta, uporabljajo učna gradiva ter vsebine za mentorje na spletnem portalu ŠEV. Nudimo pa jim tudi možnosti za izmenjavo izkušenj z drugimi ustanovami po vsej Sloveniji.

Abstract

In her contribution, the author presents the School Eco Gardens programme, which provides professional support and information for all schools, kindergartens, dormitories, etc. in Slovenia bent on creating or cultivating their own school eco garden - big or small alike. The programme is coordinated by the Slovene Inštitut za trajnostni razvoj - Institute for Sustainable Development, which offers its members comprehensive professional support in the planning and creation as well as the ecological maintenance of their school eco gardens; in utilizing their eco gardens in teaching; and training courses for school eco garden mentors. In addition, the institutes of education included in the »School Eco Gardens Network« can also participate in the training, workshops and project events organized by the Institute for Sustainable Development and enjoy full use of all the training materials and lesson contents for eco garden mentors we provide on our School Ecogardens portal. Furthermore, the Institute also serves as a platform for the exchange of experiences in this field with other institutions throughout Slovenia.

* Urša Šebenik, univ. dipl. inž. vodarstva in komunalnega inženirstva, vodja projektov, Inštitut za trajnostni razvoj, Ljubljana, e-pošta: ursa.sebenik@itr.si

Program Šolski ekovrtovi je namenjen vsem osnovnim in srednjim šolam, vrtcem in dijaškim domovom, ki bi radi razvili ali poglobili dejavnosti v povezavi z ekološkim vrtnarjenjem, sadjarstvom, gojenjem zelišč ... Za sodelovanje v programu ni pogoj, da ima vrtec/šola že svoj ekovrt, temveč zadostuje želja ustvarjati na tem področju.

Osnovni namen programa je, da spodbudi oblikovanje zelenjavnih, sadnih in zeliščnih ekoloških vrtov po šolah in vrtcih; učiteljem in vzgojiteljem nudi strokovno znanje o ekološkem vrtnarjenju, prilagojeno potrebam šol in vrtcev, ter strokovno podporo pri uvajanju sodobne učne in vzgojne metode; in omogoči delovanje mreže šolskih ekovrtov, ki nudi izmenjavo izkušenj in dobrih praks med sodelujočimi šolami in vrtci.

Vse šole in vrtci, ki jih zanima sodelovanje v programu, se lahko včlanijo in postanejo člani Mreže šolskih ekovrtov. Leta 2014 je bilo v Mrežo vključenih 153 vzgojno-izobraževalnih zavodov iz vse Slovenije.

*Logo programa Šolski ekovrtovi.
(Arhiv Inštituta za trajnostni razvoj)*

Vzgoja za trajnostni razvoj

Program poteka od začetka leta 2011. V tem času je nastalo zavidljivo število zelenjavno-zeliščnih in cvetličnih gredic, manjših šolskih sadovnjakov, vodnih kotanj in žuželčjih hotelov. V program se je do sedaj v vseh letih delovanja vključilo že 284 vzgojno-izobraževalnih ustanov iz Slovenije.

Vsak trajnosten projekt se začne z dobrim načrtovanjem. Zato smo tudi mi na začetku za stabilne temelje ekovrtov najprej izvedli petnajst delavnic permakulturnega načrtovanja šolskih ekovrtov v vseh regijah Slovenije.

Permakulturo in ekovrtove na vzgojno-izobraževalnih ustanovah smo uspešno povezali. Zakaj? Predvsem zato, ker permakulturna metoda omogoča, da vrt kar najbolje prilagodimo dani lokaciji in našim posebnim ciljem. V našem primeru je to učna raba ekovrta, v središču zanimanja pa morajo seveda biti otroci. To pomeni, da gre za precej več kot le za zasaditev koščka zemlje ob šoli ali vrtcu. Program nudi strokovne usmeritve, ki so potrebne, če želimo, da bomo s šolskim ekovrtom dosegli cilje ter da se ga bodo veselili tako otroci kot mentorji in drugi člani vzgojno-izobraževalnega kolektiva. Permakulturne metode so dragocene tudi zato, ker nam pomagajo, da skupaj z otroci zelenico v kratkem času, npr. že v nekaj tednih, spremenimo v grede, ki jih lahko skoraj takoj zasadimo in zasejemo. Dober primer prakse »hitre« preureditve kosa zemljišča je Gimnazija Šiška.

Do sedaj smo za mentorje šolskih in vrtčevskih ekovrtov pripravili 7 nacionalnih seminarjev, 19 terenskih delavnic v vseh regijah Slovenije ter skupaj z njimi soustvarili

Pobiranje jabolk v šolskem sadovnjaku na OŠ Janče. (Arhiv Inštituta za trajnostni razvoj)

Terenska delavnica za mentorje šolskih ekovrtov. (Arhiv Inštituta za trajnostni razvoj)

posebne dogodke kot npr. zasaditev vrta na Gimnaziji Šiška in pred Dijaškim domom Tabor in skupna zasaditev ekosadovnjakov na treh šolah na Gorenjskem. V letu 2013 smo program Šolski ekovrt povezali z evropskim projektom Mind the CAP, s katerim smo opozorili na vlogo ekološkega kmetijstva v Skupni kmetijski politiki EU. Osnovnošolci in dijaki so raziskovali in odkrivali skrivnosti ekoloških kmetij ter kmetov vsakdan in spoznavali, kako ekološki kmet z obzirom do okolja prideluje kakovostno hrano. Morda si bodo s pomočjo tovrstnih izkušenj mladostniki celo sami ustvarili svoj idealen »zeleni« poklic!

Šolski ekovrt – zakladnica montessori. (Arhiv Inštituta za trajnostni razvoj)

Izkušenj, pozitivnih premikov in dobrih zgodb iz šolskih ekovrtov torej ne manjka. Kakšno veselje občutijo starši, ko se popoldne vrnejo po otroka v vrtec in izvedo, da je njihov otrok ponovno poskusil in celo pojedel svojo skledico solate. In to zato, ker jo je vzgojil sam. Ali oznanilo otrok staršem, da si tokrat spomladi poleg družinske želijo svoje gredice, da »povadijo« še doma. In kako pridno stojijo v vrsti in čakajo, da bodo lahko nakopali krompir in ga skupaj z vzgojiteljicami spekli na pikniku? Otroci in mladostniki so torej prav željni tovrstnih izkušenj.

Kako program poteka?

Pri vseh korakih od vzpostavitve naprej in pri oskrbi šolskega ekovrta Inštitut za trajnostni razvoj nudi mentorjem strokovno podporo na več načinov.

Inštitut za trajnostni razvoj svojim članom nudi veliko: strokovno podporo pri oblikovanju, oskrbi in učni rabi vrtov na terenu, dva letna nacionalna seminarja, regionalne terenske delavnice, vsebine na spletnem portalu (www.solskiekovrt.si) in v e-biltenu, izmenjavo izkušenj, sodelovanje med ekološkimi kmetijami in šolami na lokalni ravni, in še vrsto drugih dejavnosti.

Pri obravnavanih temah na izobraževanjih skušamo biti aktualni in se resnično prilagoditi potrebam naših članov. Tako smo lansko šolsko leto organizirali posebno delavnico z vsemi pristojnimi inštitucijami, da smo uskladili pridelavo na ekovrtu in rabo pridelkov s smernicami HACCP (varnost hrane), kar je vrtece in šole močno skrbelo.

Poleg tega imajo vsi člani priložnost, da svoje vrtnarske dejavnosti in vključevanje vrta v delo z otroki in mladostniki predstavijo na nacionalnih srečanjih v Ljubljani in na spletnem portalu programa. Izkazalo se je, da so tovrstne predstavitve, delitev in

izmenjava izkušenj zelo dobrodošle za vzgojitelje in učitelje, saj so jim v pomoč, spodbudo in podporo pri nadaljnjem razvijanju njihovih vrtnih aktivnosti.

Člani Mreže lahko pridobijo tudi znak Šolski ekovrt, ko zanj izpolnijo merila. Ta se vežejo predvsem na kompostiranje, zbiranje organskih in drugih odpadkov, uporabo ekoloških oz. kemično netretiranih semen, zelenega gnojenja, uporabo zastirke in gospodarnega ravnanja z vodo. V vrtčevski ali šolski ekovrt pa zagotovo ne spadajo kemični pesticidi ali sintetična mineralna gnojila. Z upoštevanjem meril si tako skupaj prizadevamo, da ekovrtovi nimajo predpone »eko« samo za okras. Znak pomeni priznanje šoli/vrtcu za dobro delo, ter povečuje prepoznavnost in ugled šolskih ekovrtov. Na spomladanskem seminarju marca 2013 smo prvič slovesno podelili znak 22 najbolj prizadevnim šolam in vrtcu in sicer za marljivo delo in medpredmetno povezovanje z vrtnimi vsebinami.

In kako naprej?

Naša želja je, da bi vsaka šola in vrtec v Sloveniji imela svoj ekovrt, saj je zavest o (lokalni) pridelavi hrane, ekološkem kmetovanju in vrtnarjenju eksistencialnega pomena tudi za prihodnost našega planeta ter za prihodnje rodove. Vse naše osnovne dejavnosti programa Šolski ekovrtovi želimo razvijati, nadgrajevati in prilagajati dejanskim potrebam in željam članov Mreže šolskih ekovrtov tudi v prihodnje. Seveda pa Mreža šolskih ekovrtov ne bi obstala, če vrtci in šole ne bi prepoznali vrednot, ki jih predstavlja ekovrt, kot pomembnih.

Zusammenfassung

Ökogarten in jeden Kindergarten und jede Schule?

Ja, mit dem Programm "Öko-Schulgärten"!

Urša Šebenik

Im Beitrag ist das Programm "Öko-Schulgärten" ("Šolski ekovrtovi") vorgestellt, das eine Fach- und Informationsunterstützung allen Schulen, Kindergärten, Wohnheimen in Slowenien anbietet, die ihren eigenen Öko-Schulgarten herstellen oder pflegen. Das Institut für nachhaltige Entwicklung (INE), das dieses Programm koordiniert, bietet Mitgliedern eine umfassende professionelle Unterstützung beim Entwurf und bei der Durchführung des Öko-Schulgartens an, wie auch bei der Öko-Gärtnerei, der Lernanwendung des Öko-Schulgartens, der Ausbildung von Öko-Schulgärten Mentorinnen / Mentoren. Alle Institutionen, die ins "Netzwerk von Öko-Schulgärten" einbezogen sind, können an Schulungen, Werkstätten und Veranstaltungen des Projektes teilnehmen, wie auch das Lernmaterial und die Inhalte für Mentoren auf dem Portal "Öko-Schulgärten" verwenden. Wir bieten ihnen auch die Möglichkeit an Erfahrungen mit anderen Institutionen in ganz Slowenien auszutauschen.